

Bak Klára
Agrárjogi Tanszék
Témavezető: Réti Mária habil. egyetemi docens

A szövetkezeti tagsági jogviszony létrejöttének szabályozásáról egyes szövetkezeti törvények alapján

Bevezetés

A mai értelemben vett szövetkezetek a társas vállalkozások egyik fajtájaként a XIX. század közepén jelentek meg az ipari forradalom hatására lezajló gazdasági és azzal összefüggésben lévő társadalmi átalakulás keretében.¹ Szüksége volt ugyanis a korabeli kis és középvállalkozó rétegnek egy olyan szervezeti-jogi keretre, mely számukra versenypiaci pozíciójukat csekélyebb vagyonuk ellenére biztosítani, illetve megerősíteni volt képes. A szövetkezet, azon jellemvonásai miatt, hogy kölcsönös összefogáson alapul, vagyis alkalmas az egyes piaci szereplők elszigeteltségének feloldására, továbbá, hogy elsődlegesen a tagok érdekét helyezi középpontba – megfelelő jogi formának bizonyult az előbbi célkitűzések megvalósítására.² Ezen tulajdonságok a szövetkezetek tekintetében sajátos tartalmú rendelkezések megalkotását követelték meg. A szövetkezet sajátos jogi szabályozása tekintetében a szövetkezeti joganyag egyediségének egyik

¹ A szövetkezetek kialakulására nézve lásd: KUNCZ Ödön: *A Rochdale-i elvek és a szövetkezet jogi fogalmának körülírása*, Küzdelem a gazdasági jogért, II. kötet, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1941, 414-415., valamint 442., CZETTLER Jenő - IHRIG Károly: *Szövetkezeti Ismeretek*, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, 1926 Budapest, különösen: 6., RÉTI Mária: *Szövetkezeti jog*, Egyetemi jegyzet, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010, 22-39., RÉTI Mária: Az európai szövetkezeti szabályozás fejlődéstörténetéről, *Szövetkezés*, XXXIII. évfolyam, 2012. évi 1-2 szám, 9-33. (A tanulmány elektronikus formátumban megtalálható a Szövetkezeti Kutató Intézet honlapján is az alábbi elérhetőségen: <http://www.szovetkezetikutato.hu/kozlesre.php> 2013. május 28.); DOMÉ Györgyné - RÉTI Mária: *Szövetkezeti jog*, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földjogi Tanszék, Budapest, 1999, Johnston BIRCHALL: *Rediscovering the cooperative advantage, Poverty reduction through self-help*, Cooperative Branch, International Labour Office, Genf, 2003, különösen 5-6., PRUGBERGER Tamás: *Az európai szövetkezetekről szóló rendelet a magyar szabályozás és a nyugat-európai szövetkezeti jogi szabályozás tükrében.*, Jogtudományi Közlöny, 2003/11. 460-470.

[http://www.acdivocacoopex.org/acdivoca/CoopLib.nsf/dfafe3e324466c3785256d96004f15a8/e23f0c803fc6060485256ef400575ed8/\\$FILE/Rediscovering%20the%20Cooperative%20Advantage.pdf](http://www.acdivocacoopex.org/acdivoca/CoopLib.nsf/dfafe3e324466c3785256d96004f15a8/e23f0c803fc6060485256ef400575ed8/$FILE/Rediscovering%20the%20Cooperative%20Advantage.pdf), 2013. május 28.

² Lásd erre részletesebben: NAGY Ferencz: *A szövetkezetek alapelve című Akadémiai Székfoglaló Értekezés*, Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1906, 4. Lényegesnek tartjuk kiemelni érdekességképpen, hogy Nagy Ferenc székfoglaló értekezésében markánsan kifejezésre jut a szerző azon véleménye, miszerint a szövetkezet alapítási és működési célja elsődlegesen a tagok számára a vagyoni előmenetel biztosítása, s ennek elősegítéséért vannak a szövetkezetnek egyéb nem gazdasági természetű, társadalmi céljai.

alappilléret a szövetkezeti tagsági jogviszonyra vonatkozó speciális szabályok képezik. A szövetkezeti tagsági jogviszonyra vonatkozó szabályok a tagsági jogviszony keletkezésére, a tagsági jogviszony tartalmára, valamint a tagsági jogviszony megszűnésére vonatkozó rendelkezéseket ölelik fel. Jelen elemzés célja az, hogy rámutasson a szövetkezeti tagsági jogviszony keletkezésére irányuló szabályozás jellegzetességeire, változásaira, áttekintve a német, az osztrák valamint a magyar szövetkezeti joganyag vonatkozó részeit.

I. A tagsági jogviszony létrejöttének általános feltételeiről

A XIX. század második felének európai szövetkezeti szabályozásai közül a német, az osztrák és a magyar szövetkezeti joganyagokat elemezve megállapítható, hogy a vizsgált államokban a XIX. század közepén a tagsági jogviszony keletkezésére vonatkozó szabályozási felfogás hasonló volt. Mindhárom állam szövetkezeti szabályozása ugyanis a tagsági jogviszony keletkezése tekintetében azt a napjainkig e szabályozási területre általánosságban is jellemző jogtechnikai megoldást követte, hogy a tagsági jogviszony létrejöttét két szinten szabályozta. Ennek a dualista szabályozási szemlélet alapján törvényi szintű rendelkezéseket találhatunk a tagi státusz létrejöttével kapcsolatos alapvető szabályozási kérdésekben. A részletszabályok kimunkálását, meghatározását pedig a jogalkotó a szövetkezetek sokszínűségére, valamint a szövetkezet sajátos, tagközpontú működésére figyelemmel az alapítók, illetve a legfőbb szerv döntési kompetenciájába utalta akként, hogy azokat a szövetkezet alapszabályában kellett rögzíteni.

*Az Észak-német Szövetség 1868. július 4-én elfogadott szövetkezeti törvénye*³, mely a magyar Kereskedelmi Törvény⁴ (a továbbiakban KT) szövetkezeti szabályozására is jelentős hatást gyakorolt⁵, a szövetkezeti tagsági jogviszony keletkezése tekintetében a fentebb említettek

³ *Gesetz, betreffend die privatrechtliche Stellung der Erwerbs- und Wirthschafts-Genossenschaften*, 1868. július 4-én fogadták el, 1869. január 1-jén hatályba lépett, megjelent német nyelven: az Észak-német Szövetség Szövetségi Törvénytárában (Bundesgesetzblatt des Norddeutschen Bundes) 1868, 24. szám, 415 – 433.; A törvény eredeti német nyelven olvasható:

http://de.wikisource.org/wiki/Gesetz,_betreffend_die_privatrechtliche_Stellung_der_Erwerbs-_und_Wirthschafts-Genossenschaften, 2013. április 3.

⁴ *1875. évi XXXVII. törvénycikk „Kereskedelmi törvény” (KT)*. A KT értelmében a szövetkezet kereskedelmi társaságnak minősült, melynek különös szabályai a közkereseti társaságra, a betéti társaságra valamint a részvénytársaságra vonatkozó rendelkezések mellett a „Tizenegyedik czim” alatt kerültek rögzítésre. A KT elektronikus formában megtalálható: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5692>, 2013. május 31.

⁵ Korabeli szakirodalmi utalásra arra vonatkozóan, hogy a KT szövetkezeti szabályainak megalkotására a német szövetkezeti szabályozás volt befolyással lásd.: *Az új szövetkezeti törvény*, A Magyar Jogászegylet hiteljogi szakosztályának és gazdaságjogi intézetének dr. GALLIA Béla ny. kúriai tanácselnök és dr. KUNCZ Ödön egyetemi ny. r. tanár elnöklété alatt 1947. szeptember 26-án, 30-án, és október 3-án, 7-én, és 14-én megtartott ankéton elhangzott előadások. Jogászegyleti Szemle, 1948. évf. 1-2. szám, 32.

következően csupán egy feltételt rögzített, miszerint a szövetkezetbe való belépéshez írásbeli nyilatkozat megtételére volt szükség.⁶ A belépés részletszabályainak meghatározását pedig e törvény a szövetkezet alapszabályának (a korabeli német terminológia szerint társasági szerződésének) hatáskörébe utalta.⁷ Ugyanezt a szabályozási felfogást követte az 1873. április 9-én elfogadott *osztrák szövetkezeti törvény*⁸, valamint a magyar KT⁹ is. Arról van szó ugyanis, hogy a belépési nyilatkozat megtételén kívül egyéb törvényi szintű feltételt a tagi státusz elnyerése tekintetében az utóbbi két törvény sem támasztott. Mindkét jogszabály a német törvényhez hasonlóan csupán azt tartalmazta, hogy a szövetkezet alapszabályának kell rögzítenie a belépés feltételeit. Ilyen feltételt jelentett például, hogy milyen okirat minősül belépési nyilatkozatnak, mely személyek léphetnek be a szövetkezetbe, mely szerv jogosult dönteni a belépni kívánó személy felvételéről, van-e a belépési nyilatkozat elutasítása esetén jogorvoslati lehetőség, s ha igen, akkor mely szerv jár el. Az alapszabályi szintű részletszabályok a szűkszavú törvényi szabályozásból okszerűen következő jogbizonytalanságot valamelyest csökkentették, valamint a jogviták kiküszöbölését elősegítették, a vonatkozó korabeli magyar ítélkezési gyakorlatból azonban az tükröződik, hogy az alapszabályi szintű szabályozás nem minősült elegendőnek.

A KT szabályozásával kapcsolatosan felmerülő, a tagsági jogviszony létrejöttére vonatkozó jogviták nagy részének tárgya két kérdéskörhöz kapcsolódott. Az egyik az volt, hogy a belépési nyilatkozatnak milyen tartalmi és alaki kellékekkel kellett rendelkeznie, a másik pedig, hogy a tag belépése esetén mely időpontban jön létre a tagsági jogviszony. Míg az első kérdéskör tekintetében a KT 224.§-a kiindulópontként szolgált, a második kérdéskörre a választ kifejezetten a gyakorlatnak kellett kialakítania.

⁶ Lj 4. „§ 2. ...Zum Beitritt der einzelnen Genossenschaftler genügt die schriftliche Erklärung.” („Az egyes szövetkezeti tagok belépéséhez elegendő az írásbeli nyilatkozat.”)

⁷ Lj. 4. „ § 3. Der Gesellschaftsvertrag muß enthalten:.... 4) die Bedingungen des Ein- und Austritts der Genossenschaftler...” („3.§ A társasági szerződésnek tartalmaznia kell: ... 4. a szövetkezeti tagok be- és kilépésének feltételeit...”)

⁸ Gesetz vom 9. April 1873 über Erwerbs und Wirthschaftsgenossenschaften, § 3. megtalálható: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1873&page=305&size=50>, 2013. április 3. „§ 3....Der Beitritt der einzelnen Genossenschaftler geschieht durch schriftliche Erklärung.” („... Az egyes szövetkezeti tagok belépése írásbeli nyilatkozat alapján történik.”) „§ 5. Der Genossenschaftsvertrag muss enthalten:4. Die Bedingungen des Eintritts der Genossenschaftler ...” („5.§ A szövetkezet alapszabályának tartalmaznia kell... 4. A szövetkezeti tag belépésének feltételeit...”)

⁹ A KT 224. § akként rendelkezett, hogy „Az egyes tagok belépése a szövetkezetbe írásbeli nyilatkozat alapján történik.” A tagok belépésének feltételeit pedig a KT értelmében a szövetkezet alapszabályában kellett megállapítani. „KT 225.§ Az alapszabályokban mindenesetre következőket kell megállapítani:...4. a tagok belépésének feltételeit és esetleg azok (kilépés, halál vagy kizáratás következtében) kiválására vonatkozó különös határozatokat;”

Az alaki kellékek tekintetében, ahogyan azt a KT is meghatározta, kizárólag az írásbeliség minősült követelménynek. Erre utal a királyi Kúria 1375/ 1903. számú döntése¹⁰ is, melynek értelmében *„A K. T. 224. §-a szerint a szövetkezetbe lépéshez szükséges írásbeli nyilatkozat különös alakszerűséghez kötve nincs, és azt pótolja a megalakulásra szóló meghívónak oly aláírása, amely mellett a jegyzett üzletrész száma is ki van tüntetve.”* Ugyanerre a megállapításra jutott a Kúria egy másik, a 10633/1915 számú döntésében¹¹ is, miszerint *„Az alakszerű belépési nyilatkozatot pótolja a közgyűléshez intézett oly írásbeli beadvány, melyben a szövetkezeti tagság előfeltételét képező ingatlan megvételének bejelentése mellett a szövetkezeti üzletrészek átírása kéretik.”* Lényegesnek tartjuk megemlíteni az írásbeliségről szóló azon döntést is, mely arra adott választ, hogy ha a tag nem tett nyilatkozatot, de a tagsági névjegyzékbe felvették, az elegendőnek minősült-e, vagyis pótolható volt-e a KT értelmében a tagok névjegyzékébe való felvétellel az írásbeli nyilatkozat. A Kúria 465/913-as döntésében¹² azt az álláspontot rögzítette, miszerint *„[A] szövetkezet tagjai közé való belépés a KT. 224. §-ának utolsó pontjában foglalt szabályai szerint, melytől eltérésnek helye nincs, általában írásbeli nyilatkozat alapján történhetik; a hiányzó írásbeli nyilatkozatot nem pótolja az a körülmény sem, hogy valaki a tagok névjegyzékébe felvételre.”* Egyetértünk a Kúria által meghozott döntéssel, hiszen a tagok névjegyzékébe való felvétel a szövetkezet aktusa és nem a tagé. Azt a tag belépési nyilatkozatának, mint belépési ajánlatnak meg kell előznie.

A döntésekből véleményünk szerint a tag által tett nyilatkozat kötelező írásbeliségén túl az is kirajzolódik, hogy a KT szabályai alapján belépési nyilatkozatnak minősült minden olyan okirat, amely kifejezte a tag belépési szándékát, illetve tartalmazta a tag által jegyezni kívánt tulajdoni hányadot, megjegyezve azonban azt, hogy a KT az üzletrészre történő kötelező befizetést nem írta elő.¹³

A Kúria ítélkezési gyakorlata azt a szabályozási joghézagot is igyekezett kitölteni, mely a tagsági jogviszony létrejöttének időpontjával kapcsolatosan merült fel. A szövetkezet alapításakor történő alapítói

¹⁰ A Kúria döntése megtalálható: KUNCZ Ödön - NIZSALOVSKY Endre: *Hiteljog I.: A kereskedelmi törvény és joggyakorlata*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1937., 361.

¹¹ úgy mint fent

¹² Curia, 1913. január 31. 465/913. v. sz. a. IV. p. t., *Hiteljogi döntvénytár (Váltó-, csőd-, kereskedelmi és tőzsdei ügyekben)*, Szerkeszti: Dr. GALLIA Béla, kir. ítélőtáblai bír., Budapest, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, 1914, Budapest, 91.

¹³ Lásd erre KUNCZ Ödön: *A magyar kereskedelmi és váltójog vázlatja*, I. rész, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1928, 497.o. NAGY Ferencz: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve*, különös tekintettel a bírói gyakorlatra, Budapest, Athenaeum R. Társulat Kiadása, 1884, 348., RÉTI Mária: *A kereskedelmi társaságok vagyoni jogi szabályairól*, Jogtudományi Közlöny, LX. évfolyam, 2005/3. szám, 108.

belépésre a 151/1906. számú döntés adott iránymutatást. A döntés értelmében alapítói belépés esetén a belépési nyilatkozat alapszabályban meghatározott feltételek szerinti elfogadása nem volt feltétele a tagsági jogviszony létrejöttének. Az egyetlen feltétel magának az írásba foglalt belépési nyilatkozatnak a megtétele volt, még akkor is, ha az alapszabály akként rendelkezett, hogy a belépési nyilatkozat elfogadása tárgyában az igazgatóság volt jogosult döntené.¹⁴ Itt szükséges azt a megjegyzést tenni, hogy a KT 225. § 4. alapján az alapszabálynak tartalmaznia kellett a belépés feltételeit. Ilyen feltételnek minősült például az igazgatóság döntése a felvétel tárgyában. Azonban érthető módon az alapító tag esetében ez a kikötés nem értelmezhető. A 262/905. számú kúriai döntés az alakuláskor történő belépés esetére vonatkozó szabályokat az előbbinél precízebben határozta meg azzal, hogy a többi alapítónak a belépő alapítótársuk nyilatkozatát el kellett fogadnia, úgy válhatott valaki a szövetkezet alapító tagjává.¹⁵ Tulajdonképpen a két döntés összecseng, hiszen elképzelhetetlen a gyakorlatban valakinek a szövetkezeti taggá válása akként, hogy azt a többi alapító ellenzi.

A tagsági jogviszony keletkezésére irányuló szabályozás ilyen nagymértékű szabadságot adó szemlélete visszavezethető véleményünk szerint arra, hogy a szövetkezet sokfajta tevékenységi kör végzésére alkalmas társas vállalkozási forma¹⁶, s a sokszínűségnek a gyakorlatban gátja lehet, ha törvényi szinten jelentős számú kogens norma található. Másrészt pedig a rugalmasabb törvényi szintű szabályozás irányába hatottak a szövetkezetben máig érvényesülő, annak működési lényegétől elválaszthatatlan alapelvek is, így különösen az önsegély, az autonómia,

¹⁴ A magyar királyi Kúria döntése megtalálható: KUNCZ-NIZSALOVSKY: i.m. I.j. 10., 361., „Szövetkezet alakítására tett belépési nyilatkozat külön elfogadás nélkül is elégséges a tagság elnyerésére, az alakuláskor tett írásbeli belépési nyilatkozat alapján tehát az illető tagnak tekintendő, még ha a későbbi alapszabályok oly intézkedést is tartalmaznak, hogy a tagok felvétele az igazgatóság utólagos jóváhagyásától feltételezetten történik.” (C. 151/1906.)

¹⁵ „A szövetkezetbe való belépést annak alakulása előtt a kereskedelmi törvény 224. §-a nem köti más feltételhez, mint a belépési ajánlatot tartalmazó írásbeli nyilatkozathoz. A belépés iránt tett ilyen nyilatkozat tehát, ha az alapítók azt elfogadták s a szövetkezet törvényszerűleg megalakult, az ajánlattevőt a szövetkezet irányában kötelezi, s nem szükséges, hogy a megalakult szövetkezet igazgatósága a felet erről külön értesítse. – Abból, hogy az aláíró az alapítók által az alakuló közgyűlésre meghívott, s hogy a tagok névjegyzékének a kereskedelmi törvény 226. §-a értelmében történt bemutatásakor e névjegyzékbe is felvétel, következik, hogy ajánlatát a szövetkezet alapítói elfogadták. (Curia 1906. március 28. 262/905. sz. a.) Döntvénytár, A Felsőbírószak elvi jelentőségű határozatai. Jegyzetekkel ellátva. Kiadja: A „Jogtudományi Közlöny” Szerkesztősége, Franklin – Társulat, Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Negyedik folyam. V. kötet. Budapest, 1906., 137-138.

¹⁶ Már a korabeli szakirodalom is külön nevesíti az egyes szövetkezetfajtákat, így például a fogyasztási szövetkezetet, mely a modern értelemben vett szövetkezetek esetében az első megjelent szövetkezeti fajtának tekintendő, a hitel- és takarékszövetkezetet, a biztosító szövetkezetet a termelő, feldolgozó, értékesítő szövetkezetet az agrárium területén, a házépítő szövetkezetet, és így tovább. Lásd erre a korabeli szerzők közül: GALOVITS Zoltán: *A magyar szövetkezeti jog*, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1901. 38. NAGY: i.m., I.j. 13., 337.

valamint a három elemzett jogszabály által megfogalmazott szövetkezeti definícióban is rögzített nyitott tagság elve.¹⁷

Az önsegély és autonómia, mint működési elvek egymással szorosan összefüggnek, jelentésük pedig, hogy a szövetkezetek olyan önerőből létrejövő társas vállalkozások, melyek függetlenek, önfenntartók, s a saját potenciáljukból való fennmaradás és működés a céljuk.¹⁸ A nyitott tagság elve, vagy a korabeli terminológiával élve inkább „*meg nem határozott taglétszám*” vagy „*nicht geschlossene Mitgliederzahl*” elnevezéssel ismert alaptétel pedig azt jelenti, hogy a szövetkezet tagja lehet bárki, azaz kizárólag ésszerűségi szempontok mentén korlátozható a belépés. Az pedig, hogy mi minősül ésszerűségi szempontnak, kifejezetten az adott szövetkezet tevékenységi köre, működési célkitűzése alapján határozható meg.¹⁹ Lényeges eleme azonban ennek az alaptételnek, hogy a tagfelvételnél kizárja a diszkriminatív szempontokat. Az autonómia és a nyitott tagság elve olyan jelentőségű működési alaptételei a szövetkezetnek, hogy a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (a továbbiakban SZNSZ)²⁰ nemzetközi szövetkezeti alapelvek minősítette azokat 1934-ben a „*Rochdale-i alapelvek*” között, majd 1995-ben, *Manchesteri Állásfoglalásában*²¹ is. A Rochdale-i felsorolásban, majd a Manchesteri Állásfoglalásban rögzítetteknek az a jelentősége, hogy az SZNSZ azokat a szervezeteket tekinti valódi értelemben vett szövetkezetnek, melyek a fenti dokumentumokban meghatározott nemzetközi szövetkezeti alapelvek szerint működnek.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált három szövetkezeti törvény figyelemmel volt a szövetkezet gazdasági sajátosságaira, a szövetkezetek lényegét meghatározó működési alapelvekre és a szövetkezeti fajták sokszínűségére azzal, hogy a szövetkezet esetében a tagsági jogviszony létrejötte tekintetében a részletes szabályozást alapszabályi hatáskörbe utalta. A korabeli bírósági ítélezés eseteit

¹⁷ A nyitott tagság elvének részletesebb elemzésére lásd a korabeli szerzők közül KUNCZ: i.m. l.j.2. 422-424., a jelenkori szerzők közül BAK Klára: *A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban*, Szövetkezés, XXXIII. évfolyam, 2012. évi 1-2 szám, 34-61. A tanulmány elektronikus formátumban megtalálható a Szövetkezeti Kutató Intézet honlapján is az alábbi elérhetőségen: <http://www.szovetkezetikutato.hu/kozlesre.php>, 2013.május 28.

¹⁸ Az önsegély szövetkezetet átható működési elvre lásd: NAGY: l.j.2. 8.

¹⁹ A nyitott tagság elvének korlátozására lásd: KUNCZ: i.m. l.j. 2., 423-424.

²⁰ International Co-operative Alliance, 1895. augusztus 9-én, londoni székhellyel alapított nemzetközi szervezet, mely a szövetkezetek tekintetében érdekképviseleti tevékenységet végez, továbbá az egyes szövetkezeti szabályozások számára zsinórmértékül szolgálva nemzetközi szövetkezeti alapelvek meghatározását, azok felülvizsgálatát végzi a mindenkori társadalmi-gazdasági szempontok figyelembe vételével.

²¹ Lásd erről magyar nyelven: *A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének Állásfoglalása a szövetkezeti identitásról (A szövetkezés nemzetközi alapelvei)*, Manchester, 1995. szeptember 22., Szövetkezés, XVI. évfolyam, 1995. évi 2. szám, 77.; http://www.szovetkezetikutato.hu/szovetkezeti_identitas, php, 2013. május 31.

tanulmányozva megállapítható azonban, hogy az egyes kérdések alapszabályi szintű rendezése problémákat idézett elő a gyakorlatban, amelyekre a bírói ítélezés adott iránymutatást.

II. A magyar és a német szabályozás fejlődéséről a tagsági jogviszony létrejöttének szabályozása tekintetében

A fentiekre támaszkodva megállapítható, a német és a magyar jogalkotó felismerte, hogy a tagi minőség létrejöttére, illetve a tagsági jogviszony keletkezésének időpontjára vonatkozóan a jogviták elkerülése érdekében törvényi szintű, kogens, egzakt részletszabályok megalkotása indokolt, figyelemmel a szövetkezet azon egyedi jellemvonására is, hogy „*a szövetkezetek gazdasági súlypontja a tagokban van*”²². Az osztrák törvény e tekintetben nem változott, vagyis ahogy arra már utaltunk, a tag belépéséről csupán annyi rendelkezést tartalmazott, hogy a tag belépése a szövetkezetbe írásbeli nyilatkozat alapján történik.

1. Az 1889. május 10-én hatályba lépett német birodalmi szövetkezeti törvényről²³

A Birodalmi törvény a tagsági jogviszony létrejöttéről körültekintő szabályozást rögzített, mely a tagi minőség megszerzését az írásbeli nyilatkozat megtételén és annak elfogadásán túl egyéb kötelező feltételhez kötötte. A törvény szabályozása az alapítók és a szövetkezetbe annak bírósági bejegyzését követően belépő tagokra vonatkozóan kettéhasadt a tagsági jogviszony létrejötte tekintetében²⁴.

Az alapítók esetében ugyanis a Birodalmi törvény 11.§-a akként rendelkezett, hogy az igazgatóság kötelezettsége a szövetkezet bíróság

²² NAGY Ferenc: *A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény*, Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése, Budapest, 1898., 39.

²³ A továbbiakban Birodalmi törvény, *Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften*, megtalálható német nyelven a teljes jogszabály: http://de.wikisource.org/wiki/Gesetz_betreffend_die_Erwerbs-_und_Wirtschaftsgenossenschaften, 2013. V. 1.

²⁴ Kuncz Ödön a tagság keletkezése tekintetében az eredeti és a származékos terminológiát említi. Ld. erről: Az új szövetkezeti törvény, A Magyar Jogászegylet hiteljogi szakosztályának és gazdaságjogi intézetének dr. Gallia Béla ny. kúriai tanácselnök és dr. Kuncz Ödön egyetemi ny. r. tanár elnöklete alatt 1947. szeptember 26-án, 30-án, és október 3-án, 7-én, és 14-én megtartott anketon elhangzott előadások. Dr. KUNCZ Ödön egyetemi ny. r. tanár, gazdaságjogi intézeti elnök bevezető előadása: *Az új szövetkezeti jog alapelvei*. Jogászegyleti Szemle, 1948. évf. 1-2. szám, 39.

általi bejegyzése körében eljárni. Az igazgatóságnak a törvény kötelező rendelkezése alapján be kellett nyújtania a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz – vagyis ahhoz a körzeti bírósághoz, amelynek területén a szövetkezet székhelye volt – a szövetkezet alapítók által aláírt alapszabályát, illetve annak egy másolati példányát, a szövetkezők névsorát, harmadrészt pedig azoknak az okiratoknak a másolati példányát, melyek tanúsították az igazgatóság, valamint a felügyelő bizottság tagjainak kinevezését. A szövetkezet alapítóinak nevüket fel kellett tüntetniük az alapító okiraton, ahol nevük saját kézjegyükkel szerepelt, továbbá nevük még egy helyen, az alapszabállyal együtt benyújtott szövetkezők névsorában is rögzítve volt. E két okirat, mely alkalmas volt a tag személyének azonosítására, alapul szolgált ahhoz, hogy az alapító személyek tagsági jogviszonya a szövetkezet bírósági nyilvántartásba vételével létrejöjjön. A bírósági nyilvántartásba vétel akként történt, hogy a bíróság az alapszabály másolatát hitelesítette, és a sikeres bejegyzés igazolásával ellátva visszaadta.²⁵ A bíróság eme adminisztratív aktusa a szövetkezet, valamint a tagok szempontjából is döntő jelentőséggel bírt. A szövetkezet ugyanis kizárólag a bírósági nyilvántartásba vételt követően rendelkezett a bejegyzett szövetkezeteket megillető jogokkal és kötelezettségekkel, az alapítók tekintetében pedig a szövetkezet alapszabályával kapcsolatos adminisztratív aktus tagsági jogviszonyuk érvényes létrejöttének feltétele volt. Az 1889. évi német *Birodalmi törvény tehát az „eredeti”, azaz az alapításkori tagi státusz, mint magánjogi státusz keletkezéséhez közjogi aktust követelt meg.*²⁶ Igaz, a Birodalmi törvény az alapítói tagsági jogviszony létrejöttének időpontjáról nem tartalmazott külön, kifejezett rendelkezést, de a bírósági aktus jogkeletkeztető szerepe kikövetkeztethető a szabályozásból. Az alapítók által aláírt alapszabály bírósági jóváhagyása, valamint a szövetkezők névsorának befogadása ugyanis egyúttal az azt aláírt alapítók, mint tagok elfogadását is jelenti, különben a szövetkezet megalakulása nem volna lehetséges. További észrevételünk e körben az

²⁵ Ij.23. §. 10. *Das Statut sowie die Mitglieder des Vorstandes sind in das Genossenschaftsregister bei dem Gerichte einzutragen, in dessen Bezirke die Genossenschaft ihren Sitz hat. Das Genossenschaftsregister wird bei dem zur Führung des Handelsregisters zuständigen Gerichte geführt. „§. 11. Die Anmeldung behufs der Eintragung liegt dem Vorstände ob. Der Anmeldung sind beizufügen: ... 1. das Statut, welches von den Genossen unterzeichnet sein muß, und eine Abschrift desselben; 2. eine Liste der Genossen; 3. eine Abschrift der Urkunden über die Bestellung des Vorstandes und des Aussichtraths;”* („10. § Az alapszabályt, valamint az igazgatóság tagjait kötelező azon bíróság által vezetett szövetkezetek jegyzékébe felvételni, amelynek körzetében a szövetkezet székhelye található. A szövetkezetek jegyzékét a kereskedelmi jegyzéket vezető bíróság vezeti. 11.§ A bejegyzésre irányuló bejelentés az igazgatóság kötelezettsége. A bejelentéshez csatolni kell 1. az alapszabályt, melyet az alapítók aláírtak, és annak egy másolati példányát 2. a szövetkezők névsorát 3. azoknak az okiratoknak a másolati példányát, melyek tanúsítják az igazgatóság, valamint a felügyelő bizottság tagjainak kinevezését.”)

²⁶ Ld erről részletesebben: PARASIUS, Ludolf, CRÜGER, Hans: *Das Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften*, 2., wesentl. verm. u. umgearb. Aufl., Berlin 1895. 95., megtalálható: http://dlib-pr.mpij.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22180426_00000151.gif%22, 2013. május 23.

is, hogy a származékos, tehát a már működő szövetkezetnél a tagsági jogviszony keletkezéséről a jogalkotó kifejezetten azt rögzítette, hogy a bíróság aktusa hozza létre végső soron a belépni kívánó személy tagsági jogviszonyát. Így arra figyelemmel, hogy az alapító tagok és az utólag belépett tagok szövetkezeti tagsági jogviszonyának tartalma megegyezik, a tagsági jogviszony keletkezése tekintetében is elengedhetetlen a szabályozás analóg módon történő értelmezése.

A szövetkezetbe utólag belépni kívánó személyek esetében, ahogy arra az előbbiekben utaltunk, a Birodalmi törvény kifejezetten akként rendelkezett, hogy tagsági jogviszonyuk a bíróság által vezetett szövetkezetek jegyzékébe való felvétellel jön létre. A tagi státusz keletkezése tehát a szövetkezetbe történő utólagos belépés esetén két feltételhez kötődött. A belépni kívánó személy belépési nyilatkozatához és az ahhoz kapcsolódó szövetkezeten belüli tagfelvételi döntéshez, valamint a bíróság regisztratív aktusához. A Birodalmi törvény 15.§-a²⁷ ugyanis akként rendelkezett, hogy a belépni kívánó személynek feltétlen, kifejezett írásbeli nyilatkozatot kellett tennie belépési szándékáról, amit az igazgatóságnak a belépő személy felvétele esetén a tagsági névjegyzékbe való felvétel céljából be kellett nyújtania az illetékes bírósághoz. Az illetékes bíróságnak pedig a felvett tag tagsági névjegyzékbe való felvétele tárgyában haladéktalanul el kellett járnia. A Birodalmi törvény a tagsági jogviszony keletkezését a bíróság aktusához kötötte.²⁸

A szövetkezeti tagsági jogviszony létrejöttével kapcsolatosan elengedhetetlen a német Birodalmi törvény 7.§-ára utalni, mely tartalmazta azt a kötelezettséget, hogy minden tag köteles volt egy szövetkezeti üzletrész jegyzésére.²⁹

²⁷ L.j.23. „ § 15. Nach der Anmeldung des Statuts zum Genossenschaftsregister bedarf es zum Erwerbe der Mitgliedschaft einer von dem Beitretenden zu unterzeichnenden, unbedingten Erklärung des Beitritts. Der Vorstand hat die Erklärung im Falle der Zulassung des Beitretenden behufs Eintragung desselben in die Liste der Genossen dem Gerichte (§. 10) einzureichen. Die Eintragung ist unverzüglich vorzunehmen. „ 15.§ Az alapszabály szövetkezetek jegyzékébe való bejelentését követően a tagság megszerzéséhez szükséges a szövetkezetbe belépni kívánó személy által aláírt feltétlen belépési nyilatkozat. Az igazgatóság köteles a nyilatkozatot a belépő személy felvétele esetén a szövetkezők névjegyzékébe való nyilvántartásba vétel céljából a bíróság részére (10.§) benyújtani. A nyilvántartásba vételt haladéktalanul meg kell tenni. ”

²⁸ L.j. 23.,§ 15...Durch die Eintragung, welche auf Grund der Erklärung und deren Einreichung stattfindet, entsteht die Mitgliedschaft des Beitretenden. Von der Eintragung hat das Gericht den Genossen und den Vorstand zu benachrichtigen. Die Beitrittserklärung wird in Urschrift bei dem Gerichte aufbewahrt. „ 15.§ A nyilvántartásba vétellel, mely a nyilatkozat és annak elfogadása alapján történik, jön létre a belépni kívánó személy tagsági jogviszonya. A belépési nyilatkozatot a bíróság eredetben megőrzi. ”

²⁹ „ 7.§ Das Statut muß ferner bestimmen: ...2. den Betrag, bis zu welchem sich die einzelnen Genossen mit Einlagen betheiligen können (Geschäftsantheil), sowie die Einzahlungen auf den Geschäftsantheil, zu welchen jeder Genosse verpflichtet ist; („7.§ Az alapszabálynak meg kell továbbá határoznia: ...2. azt az összeget, amelyet az egyes szövetkezet tagok részt tudnak venni a szövetkezetben (üzletrész), továbbá a az üzletrészekre eső befizetéseket, amelyre minden szövetkezeti tag köteles. ”)

Összefoglalóan a Birodalmi törvény tagsági jogviszony létrejöttére irányuló szabályozásáról elmondható, hogy a jogalkalmazás számára érthető rendelkezéseket tartalmaz. A törvényben azt is kifejezetten rögzítették, hogy a szövetkezeti tagi státusz a törvény értelmében az illetékes bírósági regisztrációval jött létre.

2. A tagsági jogviszony létrejöttének szabályai a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló magyar 1898. évi XXIII. törvénycikkben

Ahogy a német szövetkezeti joganyagban, úgy a magyarban is jogalkalmazói igénnyé vált a szövetkezetekre irányuló szabályozás pontosítása, tekintettel a KT egyes rendelkezéseivel, így a tagsági jogviszony létrejöttére vonatkozó szűkszavú szabályozással kapcsolatosan felmerült jogvitákra is.

Nagy Ferenc, a *gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről* szóló 1898. évi XXIII. törvénycikk (a továbbiakban: Szövetkezeti törvény) megalkotója a tagsági jogviszony keletkezésének szabályozásával kapcsolatban egyetértett a Birodalmi törvény azon felfogásával, hogy a tagi minőség jelentőségére figyelemmel annak alapos és körültekintő szabályozása szükséges. A Birodalmi törvényben foglalt bírósági adminisztratív aktus jogkeletkeztető szerepének helyességét azonban vitatta. Véleménye szerint ugyanis a szövetkezetbe való belépés, mint kétoldalú jogügylet kizárólag a szövetkezetet és a belépőt érinti, ezért a szabályozásban azt kell biztosítani, hogy mindez megfelelő alakissággal történjen annak érdekében, hogy a belépő tag belépési szándéka, valamint belépésének megtörténte utólag vitathatatlan legyen. Továbbá fontos a jogszabályi biztosítása annak, hogy mind a belépő személy, mind az egyéb érdekeltek a belépésről mihamarabb tudomást szerezzenek. Problémának találta a német törvénnyel kapcsolatosan azt is, hogy a Birodalmi törvény a tagi státusz létrejöttét egy szövetkezeten kívüli szervtől tette függővé, s ezzel az esetleges hibák (így például elírás, a bejegyzés elmulasztása) elkövetéséből adódó felelősséget a német Birodalmi törvény a bíróságra telepítette. Véleménye szerint mindezzel a bíróságot nem szabad megterhelni.³⁰

³⁰ NAGY Ferencz Birodalmi törvényt érintő kritikáira lásd: NAGY Ferencz: *A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény magyarázata*. K.: Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest 1898, 39-40.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló, Nagy Ferencz által kidolgozott Szövetkezeti törvény azon a koncepción alapult, hogy a szövetkezet és az alapító vagy a később belépő tag jogviszonyára külső szerv döntése ne legyen hatással. *A tagi státusz létrejöttét így a jogszabály nem tette függővé bírósági aktustól, hanem a tag felvételét a szövetkezet belső ügyének tekintve végső soron a szövetkezet igazgatóságának döntéséhez kötötte.* Hasonlóan a Birodalmi törvényhez az 1898. évi magyar Szövetkezeti törvény is külön szabályozást tartalmazott az alapítókra és az utólag belépni kívánó személyekre nézve. E körben szükséges azonban megjegyezni, hogy míg a Birodalmi törvényből, ahogy már utaltunk is rá, az alapítókra vonatkozó szabályozás egy része csupán kikövetkeztethető volt, s így e tekintetben a törvény nem adott a jogalkalmazónak kifejezett iránymutatást, addig a magyar szövetkezeti törvény kristálytisztán érthető szabályozási tartalommal bírt, segítve ezzel a jogalkalmazást is.

Az alapítókra vonatkozó tagi státusz megszerzését érintő szabályokról a törvény 3.§-a rendelkezett. *E szakasz rögzítette, hogy az alapítók tagsági jogviszonya a szövetkezet alapszabály-tervezetének aláírásával keletkezik.*³¹ Érdeemes itt csupán felidézni, hogy a Birodalmi törvény is ugyanígy megkövetelte az alapszabály sajátkezű aláírását az alapítótól, azonban további konjunktív feltételként tartalmazta a tag bíróság általi nyilvántartásba vételét. Nagy Ferencz a Szövetkezeti törvényben a KT szabályozási felfogását követte, ugyanis a szövetkezetbe való belépést kifejezetten a belépő tagot és a tagokat tömörítő szövetkezetet érintő szerződéskötésnek tekintette. A törvény 3.§-ában foglaltak harmonizálnak a KT 224.§ és 225.§ tekintetében bemutatott kúriai döntések tartalmával, melyek lényegében azt fejezték ki, hogy a tagsági jogviszony létrejöttének feltétele a belépő személy írásbeli szándéknyilatkozata, mely az alapítók esetében az alapszabály aláírását, illetve annak elfogadását jelenti.³²

A törvény 3.§-a az „eredeti” tagsági jogviszony keletkezésének időpontján túl az alapító belépésének, vagyis az alapszabály-tervezet aláírásának alaki szabályait is rögzítette, mégpedig alapos részletességgel. A rendelkezés az írástudatlan, a sem írni, sem olvasni nem tudó, illetve az alapszabály-tervezet nyelvét nem ismerő alapítói személyi körök tagi státuszának keletkezéséhez szükséges alaki követelményeket határozta meg. Írástudatlan alapító személynek két tanú jelenlétében kellett kézjegyét az alapszabály-tervezetre rávezetnie. További törvényi feltétel

³¹ Ij. 32.,3. § *A tagok belépése a szövetkezet megalakítása végett a szövetkezet alapszabálytervezetének sajátkezű aláírása által történik...* A törvény azért az „alapszabály tervezet” kifejezést tartalmazza, mert amíg azt a közgyűlés el nem fogadja az okirat tervezet minőséggel bír. Lásd erről: NAGY: i.m. I.j. 25.

³² Lásd erről GALOVITS: i.m. I.j.16., 88-89.

volt, hogy az egyik tanúnak az alapító személy nevét az okiratra rá kellett írnia.

Értéke a szabályozásnak, hogy a sem írni és sem olvasni nem tudó alapító személy, valamint az alapszabály-tervezet nyelvét nem ismerő személy esetén a jogszabály a tanúk jelenlétén túl megkövetelte azt is, hogy az alapszabály-tervezetet mind az alapító, mind a tanúk megismerjék, és ennek megtörténtét az alapszabály-tervezetre rávezessék.³³ Helyesnek tartjuk a cizelláltság fokát e körben, hiszen ezekkel a kogens szabályokkal válik vitathatatlanná a tagsági jogviszony keletkezésének időpontja e speciális személyi körök esetében.

A származékos tagsági jogviszony létrejöttéhez az 1898. évi magyar Szövetkezeti törvény több feltételt is meghatározott. Figyelembe vette ugyan a jogalkotó a szövetkezet működési elveként ismert, korábban már részletezett „Nyitott tagság” elvét, de a szövetkezetbe felvehető tagokat tekintve ésszerűségi szempontok alapján korlátozó rendelkezéseket vezetett be. A korlátozások a gazdasági és ipari hitelszövetkezetek speciális tevékenységére vezethetők vissza.

A szövetkezetbe belépni szándékozóknak három követelménynek kellett megfelelniük a törvénycikk értelmében. Az egyik feltétel az életkort érintette, ugyanis a törvény hatálya alá tartozó szövetkezetbe csak nagykorú, a korabeli terminológia szerint teljes korú léphetett be. A korabeli szabályok szerint a nagykorúság a 24. életév betöltését jelentette.³⁴

Követelmény volt továbbá, hogy a belépő személynek szabadon kellett rendelkeznie vagyonával, így nem állhatott csődeljárás vagy gondnokság alatt. E két korlátozó feltétel törvénybe iktatásának célja az volt, hogy kizárólag a vagyonukkal szabadon rendelkező személyek válhassanak a szövetkezet tagjává. Szükséges e körben megjegyezni azonban, hogy mindezeket a korlátozó feltételeket a jogalkotó a tag belépéséhez kötötte, így abban az esetben, ha utólag vált a tag korlátozottan cselekvőképessé vagy cselekvőképtelenné a tagsági jogviszonya változatlanul megmaradt.

A harmadik kogens szabály pedig földrajzi természetű korlátot szabott a belépésre. Arra figyelemmel ugyanis, hogy a törvénycikk hatálya alá tartozó szövetkezet a tevékenységét kizárólag a „kerületében” fejthette

³³ l.j. 32. „3.§ ...Ha az, a ki belépni akar, írni nem tud: kézjegye két előttemező tanu által, kiknek egyike az illető nevét is aláírja, hitelesítendő. Ha pedig sem írni, sem olvasni nem tud, vagy az alapszabálytervezet nyelvét nem érti; még az is szükséges, hogy a jelenlevő tanuk az alapszabálytervezetet mind maguk ismerjék, mind a belépőnek az általa értett nyelven megmagyarázzák s hogy ez megtörtént, az alapszabálytervezeten bizonyítsák.”

³⁴ A nagykorúság szabályát a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. törvénycikk tartalmazta. Nők esetében a nagykorúságra vonatkozó kiegészítő szabályokat a nők teljeskorúságáról szóló 1874. évi XXIII. törvénycikk rögzítette.

ki³⁵, a szövetkezetbe csak azon egyéb feltételeknek is megfelelő személy léphetett be, aki a szövetkezet területében lakott.³⁶ A törvénycikk a három feltételen túl akként rendelkezett, hogy a szövetkezet alapszabálya egyéb feltételeket is megállapíthat a belépéshez. Ez azt jelentette tehát, hogy a szövetkezet alapítói egyéb korlátozásokat fogalmazhattak meg az alapszabályban. E körben szükséges megemlíteni, hogy Nagy Ferenc „*A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény*” című munkájában többek között ilyen előforduló, korlátozó feltételként említi a nők belépésének alapszabályi korlátozását.³⁷ E szabályhoz kapcsolódóan szükséges utalni arra, hogy a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898. évi XXIII. törvénycikk módosításáról és kiegészítéséről szóló 1920. évi XXX. törvénycikk a későbbiekben ezeket a korlátozásokat enyhítette. Az 1920. évi törvénycikk módosította ugyanis a Szövetkezeti törvényben foglalt belépési szabályokat akként, hogy kibővítette azoknak a személyeknek a körét, akik a törvény hatálya alá tartozó szövetkezetbe beléphetek.³⁸

A jogalkotó a tagok személyi körét illetően is kétségektől mentes szabályozási tartalmat kívánt a törvénycikkben rögzíteni, így kifejezett rendelkezést iktatott be arról, hogy a törvénycikk hatálya alá tartozó szövetkezetnek jogi személy is lehet tagja.³⁹

Az alaki szabályok a KT 224.§-ában megfogalmazottakhoz képest kiegészültek azzal, hogy az írásbeli nyilatkozatot nemcsak aláírni kellett a belépő tagnak, hanem kötelező volt két tanú jelenléte is. A törvény tartalmi szempontokat is meghatározott a belépési nyilatkozat tartalmával kapcsolatban.⁴⁰ Ezzel vitathatatlanná vált, hogy a tag az őt megillető jogok és terhelő kötelezettségek, valamint a szövetkezeti vagyoni helyzetének ismeretében lépett be a szövetkezetbe. A belépés elfogadásáról is kogens szabályt tartalmazott a Szövetkezeti törvény. A döntést az igazgatóság hatáskörébe utalta. A belépő tag tagsági jogviszonya azzal a hatállyal a

³⁵ Szövetkezeti törvény 7.§

³⁶ Szövetkezeti törvény 8. § *A szövetkezetbe csak olyan teljes koru egyén léphet be, ki a szövetkezet területében lakik és vagyona fölött szabadon rendelkezik....Az alapszabályok egyéb feltételeket is állapíthatnak meg.*

³⁷ NAGY: I.j. 30. , 37.

³⁸ Szövetkezeti törvény „7. § *Az 1898. évi XXIII. törvénycikk 8. §-a első bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: A szövetkezetnek csak az lehet tagja, aki a szövetkezet területében lakik, vagy ott fekvő ingatlan vagy vállalatnak tulajdonosa vagy birtokosa (haszonélvezője, haszonbérletje, bérletje stb.). Kiskorú vagy gondnokság alatt álló egyén törvényes képviselőjének beleegyezésével léphet be szövetkezetbe....*”

³⁹ Lásd úgy mint fent.

⁴⁰ „9. § *A szövetkezet megalakulása után a tagok belépése két tanu előtt sajátkezű aláírással vagy kézjeggyel ellátott írásbeli nyilatkozat által történik (3. §), melyben a belépni szándékozó egyuttal elismeri, hogy az alapszabályoknak a tagok jogaira és kötelezettségeire vonatkozó határozatai és a szövetkezet vagyoni állapota vele közöltettek.*”

jött létre, amikor az igazgatóság a belépést, vagyis a tag „ajánlatát” elfogadta.⁴¹

A kor kiemelkedő jogtudósa és gyakorló jogásza, Galovits Zoltán törvényelemzésében a törvény szabályozási modelljéről az alábbiakat állapította meg: *„Az 1898: XXIII.t.cz. megmaradt a kereskedelmi törvénynek azon az álláspontján, hogy a szövetkezetbe való belépés a belépő és a szövetkezet közti szerződés, melynek perfectiójához lényegileg nem kell más, mint a szerződések létrejöttéhez általában, t.i. a megfelelő nyilatkozat és annak elfogadása...”*⁴²

Az 1898. évi magyar szövetkezeti törvény azonban – ellentétben a KT szabályaival – bevezetett még egy kötelezettséget, hasonlóan a német Birodalmi törvényhez, mégpedig az üzletrészjegyzés kötelezettségét. A törvény értelmében *„A belépő tag már a belépés tényénél fogva köteles egy üzletrészt az alapszabályokban megállapított részletekben, időben és joghátrányok mellett befizetni.”*⁴³

Záró gondolat

Az elemzett szövetkezeti törvények, a bírói gyakorlat, valamint a szövetkezeti szakirodalom tanulmányozása alapján megállapítható, hogy a tagsági jogviszony létrejötte erőteljesen a szövetkezeti szabályozás középpontjában áll. A szabályozási felfogás homogénnek mondható abban, hogy a szövetkezeti törvények általános jelleggel szabályozzák a tagsági jogviszony keletkezését, s a törvények rendelkezéseit az alapszabályi szintű szabályozás hivatott kiegészíteni azzal, hogy a gyakorlat igényelte a bírói iránymutatásokat is. Alapvetően a tagsági jogviszony létrejöttéhez kettő, illetőleg három törvényi feltételnek kell egyidejűleg megvalósulnia, a belépési nyilatkozat megtételének, illetve annak elfogadásának, valamint példát láthattunk az elemzésen keresztül a bíróság általi regisztráció szükségességére is.

Felhasznált irodalom

⁴¹ „9. §...A belépés elfogadása iránt az igazgatóság legkésőbb 30 nap alatt köteles határozni, ellenesetben a belépni szándékozó nyilatkozatához kötve nincs. A belépés elfogadásáról az illető értesítendő s neve azonnal a tagok névjegyzékébe, a belépési nyilatkozat, az elfogadás és az erről szóló értesítés keltének kitüntetésével bejegyzendő. A belépő a belépés elfogadásával tekintetik a szövetkezet tagjának.”

⁴² GALOVITS: i.m. 89.

⁴³ Szövetkezeti törvény 10.§

BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban, Szövetkezés, XXXIII. évfolyam, 2012. évi 1-2 szám,

<http://www.szovetkezetiutato.hu/kozlesre.php>, 2013.május 28.

BIRCHALL, Johnston: Rediscovering the cooperative advantage, Poverty reduction through self-help, Cooperative Branch, International Labour Office, Genf, 2003.

CZETTLER Jenő - IHRIG Károly: Szövetkezeti Ismeretek, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1926

DOMÉ Györgyné - RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földjogi Tanszék, Budapest, 1999

GALOVITS Zoltán: A magyar szövetkezeti jog, K.: Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1901

KUNCZ Ödön: A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata, I. rész, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1928

KUNCZ Ödön - NIZSALOVSKY Endre: Hiteljog I.: A kereskedelmi törvény és joggyakorlata. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1937

KUNCZ Ödön: A Rochdale-i elvek és a szövetkezet jogi fogalmának körülírása, Küzdelem a gazdasági jogért, II. kötet, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1941

KUNCZ Ödön egyetemi ny. r. tanár, gazdaságjogi intézeti elnök bevezető előadása: Az új szövetkezeti jog alapelvei. Jogászegyleti Szemle, 1948. évf. 1-2. szám

NAGY Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a bírói gyakorlatra, Budapest, Athenaeum R. Társulat Kiadása, 1884

NAGY Ferencz: A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény, Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése, Budapest, 1898

NAGY Ferencz: A szövetkezetek alapelve című Akadémiai Székfoglaló Értekezés, Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1906

PARASIVS, Ludolf, CRÜGER, Hans: Das Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften, 2., wesentl. verm. u. umgearb. Aufl. , Berlin 1895.

http://dlib-pr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22180426_00000151.gif%22, 2013. május 23.

PRUGBERGER Tamás: Az európai szövetkezetekről szóló rendelet a magyar szabályozás és a nyugat-európai szövetkezeti jogi szabályozás tükrében., Jogtudományi Közlöny, 2003/11

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, Egyetemi jegyzet, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010

RÉTI Mária: Az európai szövetkezeti szabályozás fejlődéstörténetéről, Szövetkezés, XXXIII. évfolyam, 2012. évi 1-2 szám

<http://www.szovetkezetikutato.hu/kozlesre.php>, 2013. május 28.

RÉTI Mária: A kereskedelmi társaságok vagyoni jogi szabályairól, Jogtudományi Közlöny, LX. évfolyam, 2005/3. szám

RÉTI Mária: A magyar szövetkezeti szabályozás reformja, figyelemmel az európai jogalkotásra is „10 éves a doktori képzés az ELTE Állam-és Jogtudományi Karán”, szerk.: HARMATHY Attila, Budapest 2003

Felhasznált jogszabályok

1875. évi XXXVII. törvénycikk „Kereskedelmi törvény” (KT).

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898. évi XXIII. törvénycikk

A gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. törvénycikk

Gesetz vom 9. April 1873 über Erwerbs und Wirtschaftsgenossenschaften, <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1873&page=305&size=50>

Gesetz, betreffend die privatrechtliche Stellung der Erwerbs- und Wirtschafts-Genossenschaften, 1868. július 4.

Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, http://de.wikisource.org/wiki/Gesetz,_betreffend_die_Erwerbs-_und_Wirtschaftsgenossenschaften,

A Magyar Királyi Kúria döntései

Magyar királyi Kúria 1375/ 1903. számú döntése

Magyar királyi Kúria 262/905. számú kúriai döntése

Magyar királyi Kúria 151/1906. számú döntése

Magyar királyi Kúria 465/913-as döntése